

PRAWO OŚWIATY NIEPUBLICZNEJ

Bogusława Wojtczak

PRAWO OŚWIATY NIEPUBLICZNEJ

Bogusława Wojtczak

Wolters Kluwer

WARSZAWA 2021

Stan prawny na 11 sierpnia 2021 r.

Wydawca serii
Elżbieta Piotrowska-Albin

Wydawca
Izabella Matecka

Redaktor prowadzący
Paulina Ambroży

Opracowanie redakcyjne
Anna Krzesz

Projekt okładek serii
Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2021

ISBN 978-83-8246-313-2

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluger.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	15
----------------------------	----

Wstęp	19
--------------------	----

Rozdział I

Podstawy prawne funkcjonowania oświaty niepublicznej	21
---	----

1. Typy szkół i placówek niepublicznych	21
2. Charakterystyka przedszkola niepublicznego	24
3. Charakterystyka szkoły niepublicznej	26
3.1. Świadectwa, dyplomy, certyfikaty, zaświadczenia (art. 14 ust. 2 pr. oświat.)	28
3.2. Programy nauczania	29
3.3. Wymiar realizacji obowiązkowych zajęć edukacyjnych (art. 14 ust. 3 pkt 2 pr. oświat.)	34
3.4. Klasyfikowanie, promowanie, egzaminy zewnętrzne (art. 14 ust. 3 pkt 3 pr. oświat.)	37
3.5. Dokumentacja przebiegu nauczania (art. 14 ust. 3 pkt 4 pr. oświat.)	38
3.6. Kształcenie w zawodach szkolnictwa branżowego (art. 14 ust. 3 pkt 5 pr. oświat.)	38
3.7. Kwalifikacje nauczycieli (art. 14 ust. 3 pkt 6 pr. oświat.) ...	38
3.8. Organizacja roku szkolnego (art. 14 ust. 3 pkt 7 pr. oświat.)	39
4. Szkoły i oddziały niespełniające warunków art. 14 ust. 3 pr. oświat.	43
4.1. Oddziały międzynarodowe (art. 21–24 pr. oświat.)	44
4.1.1. Egzaminy	45

4.1.2. Likwidacja oddziału międzynarodowego (art. 123 pr. oświat.)	45
4.2. Szkoły eksperymentalne	45

Rozdział II

Zakładanie i likwidacja przedszkoli, szkół i placówek

niepublicznych	46
1. Kto może założyć i prowadzić szkołę, przedszkole i placówkę niepubliczną	46
2. Organy prowadzące ewidencję szkół i placówek niepublicznych	47
3. Zgłoszenie do ewidencji	48
3.1. Wymagane opinie	54
3.1.1. Opinia kuratora oświaty – szkoły	56
3.1.2. Opinia kuratora oświaty – placówki wskazane w art. 2 pkt 7 pr. oświat.	58
3.1.3. Opinia wojewódzkiej rady rynku pracy	59
3.1.4. Opinie powiatowego inspektora sanitarnego i komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej	60
3.2. Szkoła eksperymentalna	60
3.3. Kolejność czynności przy zakładaniu szkoły – podsumowanie	63
3.4. Wpis do ewidencji	64
3.5. Odmowa wpisu do ewidencji	65
3.6. Zmiana informacji	66
4. Wykreślenie wpisu z ewidencji	67
4.1. Wykreślenie w wyniku stwierdzenia uchybień (art. 169 ust. 1 pkt 3 pr. oświat.)	69
4.2. Likwidacja szkoły przez osobę prowadzącą	70

Rozdział III

Szkolnictwo zawodowe	72
1. Szkoły i placówki prowadzące kształcenie zawodowe	73
1.1. Klasyfikacja zawodów szkolnictwa branżowego	73
1.2. Podstawa programowa kształcenia w zawodach	77
1.2.1. Kryteria weryfikacji	79

1.2.2. Minimalna liczba godzin	80
1.3. Wybór zawodu, w którym kształci szkoła	81
1.3.1. Wymagana opinia	82
1.3.2. Współpraca z pracodawcą	83
1.4. Warunki przyjmowania kandydatów do szkół zawodowych	84
1.5. Ramowe plany nauczania	86
1.6. Praktyczna nauka zawodu	87
1.6.1. Praktyczna nauka zawodu za granicą	88
1.6.2. Zajęcia praktyczne	89
1.6.3. Praktyki zawodowe	92
1.6.4. System dualny	94
1.6.5. Możliwość zwolnienia z realizacji praktycznej nauki zawodu	95
1.7. Programy nauczania zawodu	95
1.8. Branżowa szkoła I stopnia	97
1.9. Technikum	100
1.10. Szkoła policealna	103
1.11. Branżowa szkoła II stopnia	106
1.12. Dodatkowe umiejętności i uprawnienia zawodowe	109
1.13. Staże uczniowskie	113
2. Kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych	115
2.1. Warunki i termin prowadzenia kształcenia	117
2.2. Kształcenie z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość	118
2.3. Dokumentacja	119
2.4. Dziennik zajęć	120
2.5. Zaliczenie zajęć i zaświadczenie	121
3. Kwalifikacyjne kursy zawodowe	122
3.1. Organizator KKZ	122
3.2. Od czego zacząć	123
3.3. Liczba godzin i formy kształcenia	124
3.4. Program nauczania	125
3.5. Rekrutacja – wymagania wobec uczestników	125
3.6. Rozpoczęcie kształcenia	127
3.7. Zwolnienie z zajęć	127

4. Kurs umiejętności zawodowych	129
4.1. Organizator KUZ	129
4.2. Minimalna liczba godzin	130
5. Kurs kompetencji ogólnych	132
6. Turnus dokształcania teoretycznego młodocianych	132
6.1. Organizacja	133
6.2. Ocenianie	134
7. Inne kursy	134

Rozdział IV

Zatrudnianie nauczycieli	136
1. Wymagania wobec nauczycieli	136
2. Ustalenie kwalifikacji	137
3. Kwalifikacje nauczycieli pracujących z dziećmi i młodzieżą z niepełnosprawnościami	144
4. Pensum, urlop	146
5. Formy zatrudnienia	148
6. Warunki, które musi spełniać nauczyciel	148
7. Zatrudnienie osoby niebędącej nauczycielem	150

Rozdział V

Zakres stosowania Karty Nauczyciela	152
1. Ocena pracy nauczyciela	154
1.1. Kto i kiedy dokonuje oceny pracy nauczyciela	154
1.2. Obowiązujące terminy	156
1.3. Wymagane opinie	157
1.4. Ustalenie oceny pracy	158
1.5. Obowiązki nauczyciela	160
1.6. Karta oceny pracy	168
1.7. Doręczenie karty oceny pracy	168
1.8. Odwołanie od oceny pracy	169
1.9. Terminy związane z odwołaniem	171
1.10. Ocena pracy nauczyciela w pytaniach i odpowiedziach	171
2. Awans zawodowy	173
2.1. Nadanie stopnia awansu zawodowego	174
2.1.1. Przedłużenie stażu	177

2.1.2. Zmiana miejsca zatrudnienia w trakcie stażu (art. 9f ust. 2–4 KN)	178
2.1.3. Przerwanie stażu	178
2.1.4. Plan rozwoju zawodowego	180
2.1.5. Zadania dyrektora w trakcie stażu nauczyciela	181
2.2. Organy nadające stopnie awansu zawodowego	181
2.3. Stopień awansu zawodowego nadany z mocy prawa (bez odbywania stażu)	183
2.4. Awans na stopień nauczyciela kontraktowego	184
2.4.1. Rozpoczęcie stażu	185
2.4.2. Plan rozwoju nauczyciela stażysty	186
2.4.3. W trakcie stażu	187
2.4.4. Po zakończeniu stażu	188
2.4.5. Ocena dorobku zawodowego (art. 9c KN)	189
2.4.6. Postępowanie kwalifikacyjne	190
2.4.7. Nadanie stopnia nauczyciela kontraktowego	194
2.4.8. Odmowa nadania stopnia nauczyciela kontraktowego	195
2.5. Awans na stopień nauczyciela mianowanego	196
2.5.1. Rozpoczęcie stażu	196
2.5.2. Plan rozwoju nauczyciela kontraktowego	196
2.5.3. W trakcie stażu	197
2.5.4. Po zakończeniu stażu	198
2.5.5. Ocena dorobku zawodowego (art. 9c KN)	199
2.5.6. Postępowanie egzaminacyjne	199
2.5.7. Nadanie stopnia nauczyciela mianowanego	202
2.6. Awans na stopień nauczyciela dyplomowanego	203
2.6.1. Rozpoczęcie stażu	204
2.6.2. Plan rozwoju nauczyciela mianowanego	204
2.6.3. W trakcie stażu	205
2.6.4. Po zakończeniu stażu	206
2.6.5. Ocena dorobku zawodowego (art. 9c KN)	206
2.6.6. Postępowanie kwalifikacyjne	206
3. Odpowiedzialność dyscyplinarna	207
3.1. Czyny podlegające odpowiedzialności dyscyplinarnej ...	208
3.2. Postępowanie dyscyplinarne	209

3.3. Przedawnienie	211
3.4. Zatarcie kary (art. 85s)	211
3.5. Zawieszenie w pełnieniu obowiązków	212
3.6. Centralny rejestr orzeczeń dyscyplinarnych	213

Rozdział VI

Zakres stosowania ustawy o systemie oświaty	214
1. Podręczniki	215
2. Ocenianie, klasyfikowanie i promowanie	217
2.1. Ocenianie we wszystkich typach szkół	219
2.1.1. Zajęcia podlegające ocenianiu	224
2.1.2. Kto ocenia	225
2.2. Szkoły dla dzieci i młodzieży	226
2.2.1. Zwolnienie ucznia z zajęć	228
2.2.2. Indywidualizacja	230
2.2.3. Klasyfikowanie i promowanie	231
2.2.4. Ocena zachowania	233
2.2.5. Klasyfikacja śródroczna	234
2.2.6. Klasyfikacja roczna	235
2.2.7. Opisowa ocena klasyfikacyjna	237
2.2.8. Promowanie	237
2.2.9. Klasyfikacja końcowa	240
2.2.10. Ukończenie szkoły	241
2.2.11. Egzamin wewnętrzny w szkołach dla dzieci i młodzieży	246
2.2.12. Egzamin klasyfikacyjny	246
2.2.13. Egzamin poprawkowy	250
2.2.14. Zastrzeżenia do rocznej oceny klasyfikacyjnej (art. 44n u.s.o. i § 17 r.o.k.p.)	252
2.2.15. Dokumentacja egzaminów i sprawdzianu	255
2.2.16. Dokumentacja komisji ustalającej ocenę zachowania (§ 17 ust. 11 i 12 r.o.k.p.)	256
2.2.17. Wgląd w dokumentację	257
2.3. Szkoły dla dorosłych, szkoły policealne i BS II	257
2.3.1. Zwolnienie z zajęć	258
2.3.2. Indywidualizacja	262
2.3.3. Klasyfikowanie i promowanie	263

2.3.4. Klasyfikacja semestralna	263
2.3.5. Egzamin semestralny	264
2.3.6. Promocja na następny semestr	266
2.3.7. Nieklasyfikowanie słuchacza	268
2.3.8. Klasyfikacja końcowa	268
2.3.9. Ukończenie szkoły	269
2.4. Egzaminy wewnętrzne w szkołach dla dorosłych, szkołach policealnych i BS II	270
2.4.1. Egzamin klasyfikacyjny	270
2.4.2. Egzamin poprawkowy	272
2.4.3. Sprawdzian wiadomości i umiejętności	274
2.4.4. Dokumentacja egzaminów i sprawdzianu	276
3. Egzaminy zewnętrzne	277
3.1. Informacje ogólne o egzaminach	279
3.2. Egzamin ósmoklasisty	280
3.3. Egzamin maturalny	284
3.3.1. Egzamin maturalny dla absolwentów technikum i BS II	286
3.3.2. Egzamin poprawkowy (art. 44zzm u.s.o.)	287
3.4. Egzamin zawodowy	288

Rozdział VII

Prowadzenie szkoły/przedszkola: organy i ich uprawnienia,

statut oraz inne dokumenty	291
1. Organy szkoły	291
1.1. Dyrektor	293
1.2. Rada pedagogiczna	294
1.3. Samorząd uczniowski	296
2. Statut szkoły	297
2.1. Statut liceum ogólnokształcącego	298
2.1.1. Nazwa i typ szkoły	299
2.1.2. Zadania szkoły	299
2.1.3. Osoba prowadząca	301
2.1.4. Organy szkoły oraz zakres ich zadań	302
2.1.5. Organizacja szkoły	302
2.1.6. Szczegółowe warunki i sposób oceniania wewnątrzszkolnego uczniów	304

2.1.7. Prawa i obowiązki pracowników oraz uczniów szkoły	307
2.1.8. Tryb składania skarg w przypadku naruszenia praw uczniów	310
2.1.9. Skreślenie ucznia z listy uczniów	310
2.1.10. Sposób uzyskiwania środków finansowych na działalność szkoły	311
2.1.11. Zasady przyjmowania uczniów do szkoły	312
2.1.12. Postanowienia końcowe	314
2.2. Statut szkoły prowadzącej kształcenie zawodowe	315
2.2.1. Nazwy zawodów, w których kształci szkoła	317
2.2.2. Organizacja kształcenia zawodowego	318
2.3. Statut szkoły podstawowej	319
2.4. Praktyczne informacje dotyczące konstruowania statutów	319
3. Przyjmowanie uczniów do szkół niepublicznych	320
4. Statut przedszkola	321
5. Program wychowawczo-profilaktyczny	324
6. Program doradztwa zawodowego	325

Rozdział VIII

Analiza aktów wykonawczych i zakres ich stosowania	331
1. Dokumentacja przebiegu nauczania	331
1.1. Dzienniki lekcyjne	336
1.1.1. Szkoła dla dzieci i młodzieży (§ 8 ust. 2–4 r.d.p.n.)	336
1.1.2. Szkoła dla dorosłych, szkoła policealna i BS II (§ 8 ust. 2–4 r.d.p.n.)	337
1.2. Inne dzienniki niż dziennik lekcyjny	338
1.2.1. Zajęcia w świetlicy (§ 9 r.d.p.n.)	339
1.2.2. Inne zajęcia	339
1.2.3. Zajęcia i czynności prowadzone przez specjalistów (§ 18 r.d.p.n.)	340
1.2.4. Zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze (§ 12 r.d.p.n.)	341
1.2.5. Dzienniki indywidualnego nauczania	342
1.2.6. Indywidualne teczki	342

1.3. Dzienniki elektroniczne	343
1.4. Księga uczniów/słuchaczy	345
1.5. Arkusze ocen	347
1.5.1. Prowadzenie arkuszy ocen zgodnie z § 14 r.d.p.n.	348
1.5.2. Instrukcja wypełniania arkuszy ocen zgodnie z rozporządzeniem w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków	350
1.5.3. Zmiana szkoły przez ucznia (§ 25 ust. 4 i 5 r.ś.d.)	353
1.5.4. Księgi arkuszy ocen (§ 15 r.d.p.n.)	354
1.6. Dokumentacja przebiegu nauczania prowadzona w przedszkolu	356
1.7. Sprostowanie błędu (§ 25 r.d.p.n.)	357
1.8. Odtworzenie zniszczonej dokumentacji (§ 23 r.d.p.n.) ...	358
1.9. Przechowywanie dokumentacji przebiegu nauczania ...	359
2. Świadectwa szkolne i pozostałe druki wydawane przez szkoły i przedszkola	361
2.1. Świadectwa szkolne	362
2.2. Wypełnianie świadectw	363
2.2.1. Pierwsza strona świadectwa (§ 17 r.ś.d.)	364
2.2.2. Druga strona – wybrane informacje	365
2.3. Inne druki szkolne	366
2.3.1. Indeksy	366
2.3.2. Zaświadczenia (§ 3 ust. 9 i 10 r.ś.d.)	366
2.3.3. Legitymacje szkolne (§ 26 r.ś.d.)	367
2.3.4. Ewidencja (§ 5 r.ś.d.)	367
2.4. Przedszkola	368
2.5. Duplikaty (§ 24 r.ś.d.)	369
2.6. Sprostowanie błędów i omyłek (§ 22 r.ś.d.)	371
3. Indywidualne nauczanie i indywidualny tok nauki	372
3.1. Indywidualne nauczanie i indywidualne obowiązkowe przygotowanie przedszkolne	372
3.1.1. Indywidualne nauczanie	373
3.1.2. Dokumentacja zajęć indywidualnego nauczania i ich ocenianie	376
3.1.3. Zajęcia prowadzone w szkole (§ 10 r.i.n.)	377

3.1.4. Zaprzestanie lub zawieszenie indywidualnego nauczania	377
3.1.5. Indywidualne roczne obowiązkowe przygotowanie przedszkolne	378
3.1.6. Dokumentacja zajęć indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego	380
3.1.7. Zajęcia prowadzone w przedszkolu dla dzieci objętych indywidualnym obowiązkowym rocznym wychowaniem przedszkolnym (§ 10 r.i.n.)	381
3.2. Indywidualny program lub tok nauki	382
4. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna	389
4.1. Zindywidualizowana ścieżka realizacji obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego oraz zindywidualizowana ścieżka kształcenia (§ 12 r.p.p.p.)	391
5. Organizowanie kształcenia uczniów niepełnosprawnych	392
6. Bezpieczeństwo uczniów i wychowanków	393
6.1. Zawieszenie zajęć (§ 18 r.b.h.p.)	397
6.2. Wypadki (rozdział 4 r.b.h.p.)	397

Rozdział IX

Nadzór pedagogiczny	399
1. Uprawnienia wizytatorów	401
2. Nadzór pedagogiczny zewnętrzny	403
3. Nadzór pedagogiczny wewnętrzny	406
4. Wymagania wobec szkół i placówek	407

Bibliografia	409
---------------------------	------------

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

KN	– ustawa z 26.01.1982 r. – Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2019 r. poz. 2215 ze zm.)
k.p.	– ustawa z 26.06.1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2020 r. poz. 1320 ze zm.)
k.p.a.	– ustawa z 14.06.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 735 ze zm.)
pr. oświat.	– ustawa z 14.12.2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2021 r. poz. 1082 ze zm.)
r.a.z.n.	– rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 26.07.2018 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli (Dz.U. z 2020 r. poz. 2200)
r.b.h.p.	– rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 31.12.2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz.U. z 2020 r. poz. 1604)
r.d.p.n.	– rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 25.08.2017 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz.U. poz. 1646 ze zm.)
r.d.z.	– rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 12.02.2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego (Dz.U. poz. 325)
r.e.ó.	– rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 1.08.2017 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty (Dz.U. z 2020 r. poz. 1361)

- r.i.n.** – rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 9.08.2017 r. w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz.U. poz. 1616 ze zm.)
- r.i.t.n.** – rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 9.08.2017 r. w sprawie warunków i trybu udzielania zezwoleń na indywidualny program lub tok nauki oraz organizacji indywidualnego programu lub toku nauki (Dz.U. poz. 1569)
- r.k.u.** – rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 19.03.2019 r. w sprawie kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych (Dz.U. poz. 652)
- r.k.w.n.** – rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 1.08.2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli (Dz.U. z 2020 r. poz. 1289)
- r.k.z.** – rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 15.02.2019 r. w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego (Dz.U. poz. 316 ze zm.)
- r.n.p.** – rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 25.08.2017 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz.U. z 2020 r. poz. 1551)
- r.o.k.o.n.** – rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 9.08.2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz.U. z 2020 r. poz. 1309)
- r.o.k.p.** – rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 22.02.2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz.U. poz. 373)
- r.o.p.n.** – rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 19.08.2019 r. w sprawie trybu dokonywania oceny pracy nauczycieli, w tym nauczycieli zajmujących stanowiska kierownicze, szczegółowego zakresu informacji zawartych w karcie oceny pracy, składu i sposobu powoływania zespołu oceniającego oraz szczegółowego trybu postępowania odwoławczego (Dz.U. poz. 1625)
- r.o.r.sz.** – rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 11.08.2017 r. w sprawie organizacji roku szkolnego (Dz.U. poz. 1603 ze zm.)
- r.o.sz.p.** – rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 28.02.2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli (Dz.U. poz. 502)

- r.p.n.z.** – rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 22.02.2019 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu (Dz.U. poz. 391)
- r.p.p.k.z.** – rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 16.05.2019 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz dodatkowych umiejętności zawodowych w zakresie wybranych zawodów szkolnictwa branżowego (Dz.U. poz. 991 ze zm.)
- r.p.p.p.** – rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 9.08.2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. z 2020 r. poz. 1280)
- r.r.p.n.** – rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 3.04.2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz.U. poz. 639)
- r.ś.d.** – rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 27.08.2019 r. w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków (Dz.U. poz. 1700 ze zm.)
- r.u.k.p.** – rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Budownictwa z 4.03.2016 r. w sprawie szkolenia osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami, instruktorów i wykładowców (Dz.U. z 2018 r. poz. 1885)
- r.w.d.ż.r.** – rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 12.08.1999 r. w sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakresu treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego (Dz.U. z 2014 r. poz. 395 ze zm.)
- r.w.w.sz.** – rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 11.08.2017 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek (Dz.U. z 2020 r. poz. 2198)
- u.k.p.** – ustawa z 5.01.2011 r. o kierujących pojazdami (Dz.U. z 2020 r. poz. 1268 ze zm.)
- u.p.z.** – ustawa z 20.04.2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2021 r. poz. 1100 ze zm.)
- u.s.o.** – ustawa z 7.09.1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2020 r. poz. 1327 ze zm.)
- ustawa o ZSK** – ustawa z 22.12.2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (Dz.U. z 2020 r. poz. 226)

Inne

BHP	– jednostka efektów kształcenia „bezpieczeństwo i higiena pracy”
BS I	– branżowa szkoła I stopnia
BS II	– branżowa szkoła II stopnia
CKE	– Centralna Komisja Egzaminacyjna
CKU	– centrum kształcenia ustawicznego
CKZ	– centrum kształcenia zawodowego
GUS	– Główny Urząd Statystyczny
IPET	– indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny
JOZ	– jednostka efektów kształcenia „język obcy zawodowy”
j.s.t.	– jednostka samorządu terytorialnego
KKO	– kurs kompetencji ogólnych
KKZ	– kwalifikacyjny kurs zawodowy
KPS	– jednostka efektów kształcenia „kompetencje personalne i społeczne”
KUZ	– kurs umiejętności zawodowych
OKE	– Okręgowa Komisja Egzaminacyjna
OMZ	– jednostka efektów kształcenia „organizacja pracy małych zespołów”
PRK	– Polska Rama Kwalifikacji
SIO	– system informacji oświatowych
ZUS	– Zakład Ubezpieczeń Społecznych

WSTĘP

Pierwsze szkoły niepubliczne zaczęły powstawać w 1989 r. Kuratoria oświaty wydały wówczas zgodę na utworzenie od 1 września 1989 r. trzydziestu dwóch takich szkół. Dwa lata później, 25 października 1991 r. opublikowano ustawę o systemie oświaty, w której prawnie usankcjonowano istnienie oświaty niepublicznej w Polsce. Od tego czasu wielokrotnie modyfikowano zasady funkcjonowania szkół i placówek niepublicznych. Zmiana ustroju szkolnego od 1 września 2016 r. objęła także szkolnictwo niepubliczne, od tego momentu podstawę prawną zakładania i prowadzenia szkół, przedszkoli i placówek niepublicznych stanowi ustawa – Prawo oświatowe.

Według danych GUS-u w roku szkolnym 2019/2020 szkoły niepubliczne stanowiły około 20% wszystkich szkół funkcjonujących w Polsce. Najwięcej jest szkół policealnych (80%) oraz szkół dla dorosłych (szkoły podstawowe – 44%, licea ogólnokształcące – 62%), licea ogólnokształcące dla młodzieży to około 24%, szkoły podstawowe dla dzieci – 10%, a technika i branżowe szkoły I stopnia – 11%¹.

Mimo że oświata niepubliczna stanowi dość duży odsetek całej polskiej oświaty, przepisy w wielu kwestiach nie są jednoznaczne i budzą sporo wątpliwości. Celem niniejszej publikacji jest analiza wybranych aktów prawnych, na podstawie których funkcjonują niepubliczne szkoły, placówki i przedszkola oraz przedstawienie praktycznych rozwiązań wynikających z moich doświadczeń zawodowych na różnych szczeblach edukacji, w tym również niepublicznej.

¹ Informacja statystyczna GUS. Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2019/2020, Główny Urząd Statystyczny Urząd Statystyczny w Gdańsku, Warszawa–Gdańsk 2020.

Rozdział I

PODSTAWY PRAWNE FUNKCJONOWANIA OŚWIATY NIEPUBLICZNEJ

Od 1 września 2017 r. szkoły, przedszkola i placówki niepubliczne zakłada się i prowadzi w oparciu o ustawę z 14.12.2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2021 poz. 1082).

W niniejszym rozdziale przedstawiona jest charakterystyka niepublicznych przedszkoli, innych form wychowania przedszkolnego, szkół i placówek niepublicznych, które mogą funkcjonować w systemie oświaty. Zakładanie wskazanych form niepublicznych omówiono w rozdziale II.

W rozdziale I odwołano się również do ustawy z 7.09.1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2020 r. poz. 1327 ze zm.).

1. Typy szkół i placówek niepublicznych

Prawie wszystkie szkoły i placówki określone w polskim systemie oświaty mogą funkcjonować jako niepubliczne. Wyjątkiem są szkoły, których organ prowadzący został jednoznacznie wskazany w przepisach, np. zgodnie z art. 8 ust. 13 pr. oświat. szkoły kształcące w zawodzie technik pożarnictwa może zakładać i prowadzić wyłącznie minister właściwy do spraw wewnętrznych.

Osoby fizyczne i prawne niebędące jednostkami samorządu terytorialnego mogą zakładać i prowadzić:

- przedszkole: ogólnodostępne, integracyjne, specjalne, z oddziałami integracyjnymi, z oddziałami specjalnymi,
- inne formy wychowania przedszkolnego: punkty przedszkolne, zespoły wychowania przedszkolnego,
- szkołę podstawową dla młodzieży lub dla dorosłych,
- czteroletnie liceum ogólnokształcące dla młodzieży lub dla dorosłych,
- pięcioletnie technikum,
- trzyletnią branżową szkołę I stopnia (BS I),
- dwuletnią branżową szkołę II stopnia (BS II),
- szkołę policealną,
- trzyletnią szkołę specjalną przysposabiającą do pracy.

Tabela 1. Typy i rodzaje szkół niepublicznych na podstawie ustawy – Prawo oświatowe

Przeznaczenie szkoły	Typ szkoły (art. 18 ust. 1 pr. oświat.)	Rodzaje szkół	
dla dzieci i młodzieży	szkoła podstawowa	- z oddziałami: – przedszkolnymi, – przysposabiającymi do pracy, – dwujęzycznymi od klasy VII	– ogólnodostępna; – specjalna; – integracyjna; – sportowa; – mistrzostwa sportowego;
	liceum ogólnokształcące	• dwujęzyczne • z oddziałami – dwujęzycznymi – przygotowania wojskowego (art. 28a ust. 1 pr. oświat.)	– z oddziałami: • specjalnymi, • integracyjnymi, • międzynarodowymi, • sportowymi, • mistrzostwa sportowego
	technikum		
		BS I	

	szkoła specjalna przysposabiająca do pracy	szkoła przeznaczona wyłącznie dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi
dla dorosłych	szkoła podstawowa	ogólnodostępna
	liceum ogólnokształcące	
nie stosuje się podziału na szkoły dla dorosłych i dla młodzieży, określa się formę kształcenia	szkoła policealna	ogólnodostępna, specjalna, integracyjna, z oddziałami specjalnymi, integracyjnymi
	BS II	ogólnodostępna, specjalna, integracyjna, z oddziałami specjalnymi, integracyjnymi, międzynarodowymi

Placówki, które mogą funkcjonować jako placówki niepubliczne:

- centrum kształcenia ustawicznego;
- centrum kształcenia zawodowego;
- placówki doskonalenia nauczycieli;
- placówki oświatowo-wychowawcze umożliwiające rozwijanie zainteresowań i uzdolnień oraz korzystanie z różnych form wypoczynku i organizacji czasu wolnego, czyli:
 - placówki wychowania pozaszkolnego: pałace młodzieży, młodzieżowe domy kultury, międzyszkolne ośrodki sportowe, ogniska pracy pozaszkolnej, ogrody jordanowskie i pozaszkolne placówki specjalistyczne,
 - szkolne schroniska młodzieżowe;
- placówki artystyczne – ogniska artystyczne umożliwiające rozwijanie zainteresowań i uzdolnień artystycznych;
- poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne;
- młodzieżowe ośrodki wychowawcze;
- młodzieżowe ośrodki socjoterapii;
- specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze;
- specjalne ośrodki wychowawcze dla dzieci i młodzieży;
- ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze;

- placówki zapewniające opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania: bursy i domy wczasów dziecięcych;
- biblioteki pedagogiczne;
- kolegia pracowników służb społecznych.

2. Charakterystyka przedszkola niepublicznego

Ustawowe standardy dla przedszkoli publicznych określa art. 13 ust. 1 pr. oświat. Przede wszystkim prowadzą one rekrutację w oparciu o zasadę powszechnej dostępności oraz zapewniają bezpłatne nauczanie, wychowanie i opiekę w czasie co najmniej 5 godzin dziennie. Jest to zasadnicza różnica w stosunku do ich odpowiedników niepublicznych. Istnieje jednak sporo podobieństw w funkcjonowaniu obydwu form. Zgodnie z art. 13 ust. 6 pr. oświat. przedszkole niepubliczne, tak samo jak publiczne, ma obowiązek:

- realizować program wychowania przedszkolnego uwzględniający podstawę programową wychowania przedszkolnego (pkt 1),
- zatrudniać nauczycieli posiadających kwalifikacje określone dla nauczycieli przedszkoli publicznych (pkt 2).

W uzasadnionych przypadkach do zajęć rozwijających zainteresowania można, za zgodą kuratora oświaty, zatrudnić osobę niebędącą nauczycielem, jeśli dyrektor przedszkola uzna przygotowanie tej osoby za odpowiednie do prowadzenia tych zajęć (art. 15 ust. 1 w związku z art. 13 ust. 6 pr. oświat.). Zajęć z dziećmi nie mogą realizować osoby nieposiadające odpowiednich kwalifikacji, z wyjątkiem wskazanego przypadku. Kwalifikacje i warunki, jakie musi spełniać nauczyciel, omówione są w rozdziale IV.

Przedszkola niepubliczne mają większą swobodę w doborze metod nauczania i wychowania, mniejszą liczebność grup, same ustalają zasady rekrutacji oraz pobierają inne, z reguły wyższe opłaty za pobyt dziecka. Natomiast obowiązek realizacji podstawy programowej oraz zatrudnianie nauczycieli z określonymi kwalifikacjami gwarantuje rodzicom odpowiednie standardy świadczonych usług. Przepisy

odnoszące się do przedszkoli dotyczą także oddziałów przedszkolnych w niepublicznych szkołach podstawowych oraz niepublicznych innych form wychowania przedszkolnego (art. 13 ust. 7 pr. oświat.).

Program wychowania przedszkolnego

Artykuł 13 ust. 6 pkt 1 pr. oświat. nakłada na przedszkola niepubliczne obowiązek posiadania i realizowania programu wychowania przedszkolnego, czyli prowadzenia zajęć na podstawie programu spełniającego warunki wskazane w przepisach. Wymagania formalne wobec programu określa art. 3 pkt 13b u.s.o., zgodnie z którym program wychowania przedszkolnego to opis sposobu realizacji celów kształcenia i treści nauczania ustalonych w podstawie programowej wychowania przedszkolnego. Za uwzględnienie w programie całej podstawy programowej odpowiada osoba prowadząca przedszkole. „Podstawa programowa wychowania przedszkolnego wskazuje cel wychowania przedszkolnego, zadania profilaktyczno-wychowawcze przedszkola (...) oraz efekty realizacji zadań w postaci celów osiągniętych przez dzieci na zakończenie wychowania przedszkolnego”¹. Program wychowania przedszkolnego powinien uwzględnić wskazane elementy podstawy programowej oraz określone w niej warunki i sposób realizacji celów, może także zawierać treści dodatkowe, wykraczające poza podstawę programową. Należy także pamiętać, że wymagania zawarte w podstawie programowej nie są gotowym programem. Podstawa określa cele wychowania przedszkolnego i treści, a program opisuje, jak je zrealizować, czyli jakie działania podjąć, aby dzieci na zakończenie wychowania przedszkolnego osiągnęły to, co jest w podstawie programowej. Zgodnie z art. 22a u.s.o. nauczyciel lub zespół nauczycieli przedstawia dyrektorowi przedszkola lub szkoły

¹ Załącznik nr 1 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 14.02.2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. poz. 356 ze zm.).

podstawowej program wychowania przedszkolnego (ust. 1), a dyrektor, po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej, dopuszcza program do użytku w danym przedszkolu lub oddziale przedszkolnym (ust. 6). Powyższy przepis dotyczy przedszkoli i szkół publicznych i nie obowiązuje w ich odpowiednikach niepublicznych. Program wychowania musi spełniać wymagania określone w art. 3 pkt 13b u.s.o., ale sposób dopuszczania go do realizacji w przedszkolu czy oddziale przedszkolnym zależy od osoby prowadzącej. Przedszkola niepubliczne nie muszą prowadzić zajęć z religii, także na życzenie rodziców – przepis art. 12 u.s.o. dotyczy oświaty publicznej.

Programy oraz zajęcia z religii są omówione w niniejszym rozdziale w pkt 3 dotyczącym szkół.

Inne formy wychowania przedszkolnego oraz sposób ich prowadzenia określa rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 28.08.2017 r. w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania (Dz.U. z 2020 r. poz. 1520). Są to:

- 1) punkty przedszkolne, w których zajęcia są prowadzone przez cały rok szkolny, z wyjątkiem przerw ustalonych przez osobę prowadzącą;
- 2) zespoły wychowania przedszkolnego, w których zajęcia są prowadzone przez cały rok szkolny w niektóre dni tygodnia, z wyjątkiem przerw ustalonych przez osobę prowadzącą.

Programy wychowania przedszkolnego oraz zatrudnianie nauczycieli w przedszkolach odnosi się także do innych form wychowania przedszkolnego.

3. Charakterystyka szkoły niepublicznej

Od 1 września 2019 r. nie rozróżnia się już szkół niepublicznych z uprawnieniami szkół publicznych i bez takich uprawnień. Ustawa z 22.11.2018 r. o zmianie ustawy – Prawo oświatowe, ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 2245 ze zm.)

zobowiązuje wszystkie szkoły niepubliczne do spełniania standardów, które wcześniej dotyczyły tylko szkół niepublicznych z uprawnieniami szkół publicznych. Odnosi się to do szkół niebędących szkołami artystycznymi – szkoły artystyczne nadal funkcjonują jako szkoły z uprawnieniami szkół publicznych i bez uprawnień. Niniejsza publikacja nie obejmuje szkół artystycznych, stąd brak jest szczegółowych informacji, jak zdobyć te uprawnienia w tych szkołach.

Szkoły niepubliczne umożliwiają uzyskanie świadectw, dyplomów, certyfikatów, zaświadczeń, aneksów i dyplomów państwowych takich samych jak szkoły publiczne (art. 14 ust. 2 pr. oświat.). Muszą więc spełniać odpowiednie standardy prawne, które zapewniają właściwą jakość świadczeń edukacyjnych, a także równoważność świadectw i dyplomów uzyskanych w szkole publicznej. W związku z tym wszystkie szkoły niepubliczne zostały całkowicie włączone do systemu edukacji nadzorowanego przez państwo. Wykaz najważniejszych wymagań, których spełnienie jest konieczne do założenia i prowadzenia szkoły niepublicznej, określa art. 14 ust. 3 pr. oświat. Spełnianie tych wymagań podlega nadzorowi pedagogicznemu prowadzonemu przez kuratora oświaty. Wymagania określone w art. 14 ust. 3 pr. oświat. nie dotyczą niepublicznych szkół eksperymentalnych, których założenie i prowadzenie wymaga zezwolenia ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania. Szkoły te są omówione w rozdziale II pkt 3.2.

Zgodnie z art. 14 ust. 3 pr. oświat. szkołą niepubliczną niebędącą szkołą artystyczną jest szkoła, która:

- 1) realizuje programy nauczania uwzględniające podstawę programową kształcenia ogólnego, a w przypadku szkoły prowadzącej kształcenie zawodowe – również podstawy programowe kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego;
- 2) realizuje obowiązkowe zajęcia edukacyjne w okresie nie krótszym oraz w wymiarze nie niższym niż łączny wymiar poszczególnych obowiązkowych zajęć edukacyjnych określony w ramowym planie nauczania szkoły publicznej danego typu;
- 3) stosuje zasady klasyfikowania i promowania uczniów oraz przeprowadzania egzaminów, o których mowa w rozdziałach 3a i 3b u.s.o.;

- 4) prowadzi dokumentację przebiegu nauczania ustaloną dla szkół publicznych;
- 5) w przypadku szkoły prowadzącej kształcenie zawodowe – kształci w zawodach określonych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego;
- 6) zatrudnia nauczycieli obowiązkowych zajęć edukacyjnych, posiadających kwalifikacje określone dla nauczycieli szkół publicznych; przepisy art. 15 ust. 2, 4 i 6 pr. oświat. stosuje się odpowiednio;
- 7) stosuje organizację roku szkolnego ustaloną dla szkół publicznych.

Niżej kolejno omówione są poszczególne wymagania określone w art. 14 ust. 2 i 3 pr. oświat. oraz sposób ich realizacji w praktyce.

3.1. Świadectwa, dyplomy, certyfikaty, zaświadczenia (art. 14 ust. 2 pr. oświat.)

Szkoły publiczne i niepubliczne wydają świadectwa promocyjne, świadectwa ukończenia szkoły i zaświadczenia o przebiegu nauczania zgodnie z wzorami i zasadami określonymi w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z 27.08.2019 r. w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków (Dz.U. poz. 1700 ze zm.). Świadectwa stanowią potwierdzenie uzyskanych w danym roku szkolnym ocen rocznych, a te otrzymywane w związku ukończeniem szkoły potwierdzają, że dana osoba posiada wykształcenie na określonym poziomie. Zapewnia to uznawalność wykształcenia na danym poziomie na terenie całego kraju, a także za granicą na zasadach obowiązujących w stosunkach między Polską a danym państwem. Uczniowie i absolwenci szkół niepublicznych mogą otrzymać także wskazane w rozporządzeniu w sprawie świadectw zaświadczenia, dyplomy zawodowe, świadectwa dojrzałości, certyfikaty kwalifikacji zawodowych. Wszystkie wymienione dokumenty są dokumentami urzędowymi.

Wydanie przez szkołę świadectwa promocyjnego lub ukończenia szkoły uczniowi, który do niej uczęszcza, jest prawnym obowiązkiem szkoły i nie może być uzależnione od żadnego warunku. Zdarza

się, że uczeń nie otrzymał świadectwa, bo np. nie oddał książki do biblioteki lub nie uregulował jakichś należności. Takie działania są niezgodne z prawem zarówno w szkołach niepublicznych, jak i publicznych.

Tabela 2. Zestawienie dokumentów wydawanych przez określony podmiot

Podmiot wydający dokument	Rodzaj dokumentu
szkoła	– świadectwa szkolne promocyjne w szkołach dla dzieci i młodzieży, – świadectwa ukończenia szkoły, – zaświadczenia o przebiegu nauczania, – zaświadczenia o nauczonym zawodzie, – indeksy, – legitymacje szkolne, – e-legitymacje
okręgowa komisja egzaminacyjna	– zaświadczenie o szczegółowych wynikach egzaminu ósmoklasisty, – informacja o szczegółowych wynikach egzaminu ósmoklasisty, – świadectwo dojrzałości, – aneks do świadectw dojrzałości, – zaświadczenie o wynikach egzaminu maturalnego, – certyfikat kwalifikacji zawodowej, – dyplom zawodowy, – suplement do dyplomu zawodowego, – świadectwa ukończenia szkoły na podstawie egzaminów eksternistycznych

3.2. Programy nauczania

Artykuł 14 ust. 3 pkt 1 pr. oświat. zobowiązuje każdą szkołę niepubliczną do opracowania programów nauczania oraz realizacji podstaw programowych takich samych jak jej odpowiednik publiczny, czyli określonych w:

- rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z 14.02.2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. poz. 356 ze zm.);
- rozporządzeniu w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz dodatkowych umiejętności zawodowych w zakresie wybranych zawodów szkolnictwa branżowego;
- rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z 30.01.2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. poz. 467 ze zm.).

Obowiązkowe zajęcia edukacyjne należy prowadzić na podstawie programów nauczania spełniających warunki określone w art. 3 u.s.o.:

- program nauczania do danych zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia ogólnego to opis sposobu realizacji celów kształcenia oraz treści nauczania ustalonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla danego etapu edukacyjnego lub opis sposobu realizacji celów kształcenia oraz treści nauczania zajęć edukacyjnych, dla których nie została ustalona podstawa programowa kształcenia ogólnego, lecz program nauczania tych zajęć został włączony do szkolnego zestawu programów nauczania (pkt 13b);
- program nauczania zawodu to opis sposobu realizacji celów kształcenia i treści nauczania ustalonych w podstawie programowej kształcenia w zawodzie szkolnictwa branżowego, w formie oczekiwanych efektów kształcenia, uwzględniający wyodrębnienie kwalifikacji w zawodzie, zgodnie z klasyfikacją zawodów szkolnictwa branżowego; program zawiera także programy nauczania do poszczególnych obowiązkowych zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia w zawodzie, ustalonych przez dyrektora szkoły (pkt 13c lit. a).

Wskazana w art. 3 pkt 13b i 13c u.s.o. definicja to jednocześnie wymagania formalne wobec programów nauczania, podlegające kontroli organów nadzoru pedagogicznego. Szkoły często korzystają z programów nauczania oferowanych przez wydawnictwa, a szkoły niepubliczne sięgają także po sprawdzone programy w innych krajach. Zachęcam do napisania programów własnych, gdyż tylko one zapewnią wysoką jakość kształcenia. Można także zmodyfikować dostępne programy (także międzynarodowe) i dostosować je do własnych potrzeb, stosować programy blokowe, modułowe, tematyczne itp. Należy pamiętać, że program musi zawierać całą podstawę programową, aczkolwiek może także obejmować treści dodatkowe wykraczające poza podstawę programową. Program nauczania to najważniejsze narzędzie w pracy nauczyciela: „program to pewien plan działania, czyli dokument wskazujący strategię osiągania założonych celów, a strategię włączają zazwyczaj to, co określamy jako droga do celu i środki jego realizacji”².

Zgodnie z art. 4 pkt 24 pr. oświat. podstawa programowa kształcenia ogólnego:

- zawiera obowiązkowe zestawy celów kształcenia i treści nauczania, w tym umiejętności, opisane w formie ogólnych i szczegółowych wymagań dotyczących wiedzy i umiejętności, które powinien posiadać uczeń po zakończeniu określonego etapu edukacyjnego,
- zawiera zadania wychowawczo-profilaktyczne szkoły, uwzględniane w programach nauczania i podczas realizacji zajęć z wychowawcą,
- umożliwia ustalenie kryteriów ocen szkolnych i wymagań egzaminacyjnych,
- zawiera warunki i sposób realizacji tych podstaw programowych.

Konstruując program nauczania, należy uwzględnić także preambułę do podstaw programowych, która określa cele kształcenia ogólnego i zadania szkoły. Część „Warunki i sposób realizacji” zawiera zalecane

² H. Komorowska. *O programach w kształceniu ogólnym i zawodowym*, Warszawa 2012.

sposoby prowadzenia poszczególnych zajęć, a przy niektórych wskazuje także obowiązek stosowania określonych metod, np. metody projektu. Warto pamiętać, że wymagania określone w podstawie programowej nie są gotowym programem nauczania i nie mogą być traktowane jako zestaw tematów lekcji.

Za realizację art. 14 ust. 3 pr. oświat. w całości odpowiada osoba prowadząca szkołę. Oznacza to także bezpośrednią odpowiedzialność osoby prowadzącej za zgodność z przepisami realizowanych w szkole programów nauczania, nawet jeśli takie kompetencje przekaze dyrektorowi szkoły.

Zgodnie z art. 22a ust. 1 i 3 u.s.o. w szkole publicznej nauczyciel lub zespół nauczycieli przedstawia dyrektorowi szkoły program nauczania z zakresu kształcenia ogólnego do danych zajęć edukacyjnych na dany etap edukacyjny i odpowiednio program nauczania zawodu w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe. Dyrektor szkoły po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej dopuszcza przedstawione programy nauczania do użytku w tej szkole, programy te tworzą szkolny zestaw programów nauczania. Dyrektor odpowiada za uwzględnienie w szkolnym zestawie programów nauczania całości – odpowiednio – podstawy programowej kształcenia ogólnego dla danego etapu edukacyjnego oraz kształcenia zawodowego w szkołach prowadzących to kształcenie (art. 22a ust. 6 i 7 u.s.o.). Wskazanych przepisów nie stosuje się w szkołach niepublicznych – art. 22a u.s.o. znajduje się w rozdziale 3 u.s.o. „Zarządzanie szkołami i placówkami publicznymi”. Z art. 14 ust. 3 pkt 1 pr. oświat. jednoznacznie wynika, że szkoły niepubliczne powinny prowadzić kształcenie na podstawie programów nauczania i te programy powinny zawierać podstawę programową – odpowiednio – kształcenia ogólnego lub kształcenia w zawodach. Jednakże żaden przepis nie zobowiązuje do stosowania art. 22a u.s.o. w oświacie niepublicznej. Oznacza to, że tworzy się szkolny zestaw programów nauczania, ale rada pedagogiczna nie musi wyrażać w tej sprawie opinii, jeśli nie otrzymała takich kompetencji w statucie szkoły. Osoba prowadząca szkołę może także zobowiązać nauczycieli do realizacji wskazanych przez nią programów nauczania, jeśli

uzna, że odpowiadają one koncepcji danej szkoły. W tym przypadku należy także przeanalizować, czy te programy zawierają całą podstawę programową. Spełnianie warunków określonych w art. 14 ust. 3 pr. oświat. podlega nadzorowi kuratora oświaty, w ciągu 6 miesięcy od rozpoczęcia działalności szkoły ich realizacja jest kontrolowana (art. 172 ust. 2 pr. oświat.).

Ze względu na specyfikę programu nauczania zawodu oraz pewne różnice w stosunku do programu nauczania do zajęć ogólnych jest on omówiony w rozdziale III (pkt 1.7).

Przykład

Niepubliczna szkoła podstawowa prowadzi kształcenie w oparciu o międzynarodowy program nauczania (*International Primary Curriculum* – IPC) wskazany przez osobę prowadzącą szkołę. Jest to blokowy program nauczania przeznaczony głównie dla uczniów do 12. roku życia, a zbudowany w taki sposób, aby umożliwić dziecku jak najprzyjemniejszą naukę i rozwój umiejętności miękkich przy równoczesnym zdobywaniu wiedzy akademickiej. Ze względu na blokowy charakter program łączy treści nauczania z różnych przedmiotów, ale w związku z tym, że jest międzynarodowy, nauczyciele poszczególnych zajęć szczegółowo analizują, które treści nauczania z polskiej podstawy programowej są w nim zawarte, a które nie. Następnie uzupełniają program danych zajęć o te elementy, których nie ma, a które należy zrealizować w związku z art. 14 ust. 3 pkt 1 pr. oświat. Brakujące treści można przygotować oddzielnie jako załączniki do programu IPC. Ponadto w IPC nie ma w ogóle programów nauczania: języka polskiego, języka angielskiego, muzyki, wychowania do życia w rodzinie. Programy tych zajęć przygotowuje się oddzielnie. Szkolny zestaw programów nauczania dla szkoły podstawowej zawiera więc:

- 1) program nauczania IPC,
- 2) załączniki wskazujące uzupełnienie o treści nauczania z polskiej podstawy programowej, których nie ma w programie IPC. Załączniki przygotowuje się oddzielnie do każdego zajęć,
- 3) programy nauczania zajęć, których nie zawiera program IPC, np. język polski, wychowanie do życia w rodzinie itd. – programy spełniają wymagania formalne określone w art. 4 pkt 24 pr. oświat.

3.3. Wymiar realizacji obowiązkowych zajęć edukacyjnych (art. 14 ust. 3 pkt 2 pr. oświat.)

Wymiar obowiązkowych zajęć edukacyjnych określa rozporządzenie w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół. Szkoła niepubliczna nie musi stosować tego rozporządzenia w całości, natomiast nie może realizować poszczególnych obowiązkowych zajęć w wymiarze mniejszym niż zostało to określone w ramowym planie nauczania szkoły publicznej danego typu. Na przykład język polski w szkole podstawowej w klasach IV–VIII realizuje się w wymiarze 25 godzin, po 5 godzin w każdej klasie. W szkole niepublicznej należy zachować wymiar co najmniej 25 godzin, jednak rozkład zajęć w poszczególnych klasach może być inny. Można także zwiększyć wymiar niektórych zajęć. Nie stosuje się również zasad podziału na grupy obowiązujących szkoły publiczne, wskazanych w rozporządzeniu w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół. Podział na grupy, a także prowadzenie zajęć w grupach międzyoddziałowych, międzyklasowych oraz międzyszkolnych, określa się w statucie szkoły niepublicznej. Ustalając wielkość grup, należy wziąć pod uwagę warunki i sposób realizacji zajęć określone w podstawie programowej – ta część podstawy programowej jest obowiązkowa do realizacji.

Przykłady dotyczące rozkładu zajęć w szkołach niepublicznych

1. Uczniowie klas IV–VIII uczący się języka angielskiego mieli przeprowadzony test określający ich zaawansowanie językowe. Uczniów podzielono na kilka grup w zależności od poziomu umiejętności. Zajęcia prowadzi się w małych (10–12-osobowych) grupach międzyklasowych, co jest bardzo korzystne dla uczniów. W szkołach publicznych język obcy nie może być prowadzony w grupach międzyklasowych, natomiast w szkołach niepublicznych decyzja w tej sprawie zależy od osoby prowadzącej i zapisów w statucie szkoły.
2. Na zajęciach z języka angielskiego jest dwudziestu pięciu uczniów. Nauczyciel prowadzi lekcje dla wszystkich uczniów razem, osoba prowadząca szkołę nie zdecydowała się na podział na grupy. Działanie jest prawidłowe pod względem prawnym, jednak niesprzyjające uczeniu się uczniów. W szkołach publicznych przy dwudziestu pięciu osobach jest

obowiązek podziału na grupy na języku obcym, a w szkołach niepublicznych decyzję podejmuje osoba prowadząca szkołę.

3. W liceum ogólnokształcącym w cyklu nauczania realizuje się cztery godziny fizyki – odpowiednio: w klasie I – 1 godz., w klasie II – 1 godz. i w klasie III – 2 godz. Żaden uczeń nie będzie się uczył fizyki w zakresie rozszerzonym, zdecydowano więc, że fizyka będzie nauczana tylko przez dwa lata: w klasie I – 2 godz., w klasie II – 2 godz. Postępowanie jest zgodne z prawem.
4. W technikum w cyklu nauczania jest czternaście godzin matematyki, odpowiednio w kolejnych klasach: 2 + 2 + 3 + 3 + 4. W klasach I i II zwiększono liczbę godzin matematyki, teraz w cyklu nauczania jest szesnaście godzin: 3 + 3 + 3 + 3 + 4. Postępowanie jest zgodne z prawem.

Zajęcia obowiązkowe i fakultatywne w szkole niepublicznej

Zgodnie z art. 109 ust. 1 pkt 1 pr. oświat. obowiązkowe zajęcia edukacyjne to zajęcia z zakresu kształcenia ogólnego oraz z zakresu kształcenia w zawodzie (także praktyczna nauka zawodu), określone w ramowym planie nauczania szkoły danego typu. Szkoły niepubliczne nie mają obowiązku organizowania zajęć z religii i etyki oraz zajęć umożliwiających uczniom podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej, językowej i religijnej. Zajęcia te są fakultatywne, a art. 14 ust. 3 pkt 2 pr. oświat. mówi o obowiązkowych zajęciach edukacyjnych. Na podstawie z art. 12 ust. 1 u.s.o. publiczne szkoły podstawowe organizują naukę religii na życzenie rodziców, a publiczne szkoły ponadpodstawowe – na życzenie rodziców bądź pełnoletnich uczniów. Po osiągnięciu pełnoletności uczniowie sami decydują o pobieraniu nauki religii. Przepisy art. 12 u.s.o. nie dotyczą więc oświaty niepublicznej. Nawet jeśli rodzice będą mieli takie życzenie, to szkoła może odmówić prowadzenia tych lekcji. Decyzja należy do osoby prowadzącej, jednak warto taką informację zamieścić w ofercie edukacyjnej. Podobnie w przypadku etyki: szkoła może, ale nie musi jej organizować. Realizacja zajęć określonych w art. 13 ust. 1 u.s.o., czyli zajęć umożliwiających uczniom podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej, językowej i religijnej, także dotyczy szkół publicznych. Powyższe kwestie (art. 12 i 13 u.s.o.) dotyczą także przedszkoli niepublicznych.

Należy natomiast prowadzić zajęcia z wychowania do życia w rodzinie, mimo że nie należą do obowiązkowych zajęć edukacyjnych wskazanych w art. 109 ust. 1 pkt 1 pr. oświat. Wynika to wprost z rozporządzenia w sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakresu treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego. Zgodnie z § 1 ust. 2 r.w.d.ż.r. zajęcia realizowane są w klasach IV–VIII szkół podstawowych i w szkołach ponadpodstawowych: BS I, w klasach I–III liceum ogólnokształcącego i w klasach I–III technikum, dla dzieci i młodzieży, publicznych i niepublicznych. Na podstawie § 3a i § 3 r.w.d.ż.r. na realizację zajęć w szkołach niepublicznych przeznaczona jest liczba godzin nie mniejszą niż liczba godzin przewidziana dla szkół publicznych, czyli w każdym roku szkolnym nie mniej niż czternaście godzin, w tym po pięć godzin z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców. Uczeń pełnoletni nie bierze udziału w zajęciach, jeżeli zgłosi dyrektorowi szkoły pisemną rezygnację, a w przypadku uczniów niepełnoletnich rezygnację zgłaszają jego rodzice (§ 4 r.w.d.ż.r.). Wychowania do życia w rodzinie nie prowadzi się dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, w tym z niepełnosprawnościami sprzężonymi, z których jedną jest niepełnosprawność intelektualna w stopniu umiarkowanym lub znacznym.

Szkoły niepubliczne są także zobligowane do prowadzenia zajęć z zakresu doradztwa zawodowego określonych w ramowych planach nauczania, mimo że nie są one zajęciami obowiązkowymi w świetle art. 109 ust. 1 pkt 1 pr. oświat.

Podsumowując:

1. Zajęcia, których prowadzenie jest obligatoryjne:
 - obowiązkowe zajęcia edukacyjne, w tym w zakresie rozszerzonym, określone w ramowym planie nauczania dla szkoły danego typu,
 - zajęcia z wychowawcą,

- wychowanie do życia w rodzinie, dla uczniów wskazanych w rozporządzeniu w sprawie wychowania do życia w rodzinie, którzy nie zrezygnowali z uczestnictwa w lekcjach,
 - zajęcia z doradztwa zawodowego określone w ramowym planie nauczania danej szkoły,
 - praktyki zawodowe w technikum, szkole policealnej i BS II,
 - zajęcia rewalidacyjne określone w ramowym planie nauczania – dla uczniów, dla których są przeznaczone.
2. Zajęcia, które szkoła może, ale nie ma obowiązku prowadzić, także w przypadku, jeśli takie jest życzenie rodziców. Decyzję podejmuje osoba prowadząca szkołę:
- religia,
 - etyka,
 - zajęcia umożliwiające uczniom podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej, językowej i religijnej.
3. Szkoła niepubliczna może prowadzić także inne zajęcia, które nie są ujęte w ramowych planach nauczania oraz w innych przepisach. Należy wówczas określić zasady uczestnictwa uczniów w tych zajęciach.

3.4. Klasyfikowanie, promowanie, egzaminy zewnętrzne (art. 14 ust. 3 pkt 3 pr. oświat.)

Szkoły niepubliczne są zobowiązane stosować takie same zasady klasyfikowania i promowania uczniów jak szkoły publiczne. Warto zauważyć, że art. 14 ust. 3 pkt 3 pr. oświat. nie wskazuje, że także ocenianie wewnątrzszkolne powinno odbywać się na zasadach określonych w rozdziale 3a u.s.o. Pozwala to na większą dowolność w ocenianiu, pojawiają się jednak wątpliwości, które przepisy dotyczące oceniania wiążą się bezpośrednio z klasyfikowaniem i promowaniem uczniów. Niewątpliwie szkoły niepubliczne obowiązują:

- klasyfikacja roczna i co najmniej jedna klasyfikacja śródroczna,
- roczne oceny klasyfikacyjne w skali stopniowej,
- egzaminy poprawkowe, klasyfikacyjne i sprawdziany wiedzy i umiejętności,
- możliwość zwolnienia ucznia z niektórych zajęć edukacyjnych.

Szczegółowe warunki i sposób oceniania wewnątrzszkolnego określa statut szkoły (art. 172 ust. 2 pkt 4c pr. oświat.). Szkoły niepubliczne przeprowadzają także egzaminy zewnętrzne zgodnie z rozdziałem 3b u.s.o.: egzamin ósmoklasisty, egzamin maturalny, egzamin zawodowy.

Ocenianie, klasyfikowanie, promowanie i egzaminy są omówione w rozdziale VI.

3.5. Dokumentacja przebiegu nauczania (art. 14 ust. 3 pkt 4 pr. oświat.)

Dokumentacja przebiegu nauczania, którą szkoły mają obowiązek prowadzić, jest omówiona w rozdziale VIII.

3.6. Kształcenie w zawodach szkolnictwa branżowego (art. 14 ust. 3 pkt 5 pr. oświat.)

Od 1 września 2019 r. wszystkie szkoły zawodowe kształcą wyłącznie w zawodach ujętych w rozporządzeniu w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego. Szkoły nie mogą już prowadzić nauczania w zawodach określonych w klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy – było to możliwe przed 1 września 2019 r. dla szkół bez uprawnień szkół publicznych. Klasyfikacja zawodów jest omówiona w rozdziale III.

3.7. Kwalifikacje nauczycieli (art. 14 ust. 3 pkt 6 pr. oświat.)

Kwalifikacje nauczycieli są omówione w rozdziale IV.

3.8. Organizacja roku szkolnego (art. 14 ust. 3 pkt 7 pr. oświat.)

Artykuł 14 ust. 3 pkt 7 pr. oświat. obowiązuje w szkołach niepublicznych od 1 września 2019 r. i oznacza, że w szkołach tych stosuje się organizację roku szkolnego ustaloną dla szkół publicznych, czyli zgodną z rozporządzeniem w sprawie organizacji roku szkolnego. Rozporządzenie określa terminy rozpoczęcia i zakończenia zajęć dydaktyczno-wychowawczych, przerw i ferii, a także liczbę dodatkowych dni wolnych od zajęć w poszczególnych typach szkół. Terminów rozpoczęcia i zakończenia zajęć edukacyjnych nie należy utożsamiać z rozpoczęciem i zakończeniem roku szkolnego. Zgodnie z art. 94 pr. oświat. rok szkolny we wszystkich szkołach i placówkach rozpoczyna się 1 września każdego roku, a kończy – 31 sierpnia następnego roku. Organizacja roku szkolnego określona w rozporządzeniu w sprawie organizacji roku szkolnego sprowadza się więc do ustalenia szczegółowych zasad odbywania nauki, terminów ferii szkolnych, przerw świątecznych i innych przerw w pracy szkoły.

Tabela 3. Rozpoczęcie i zakończenie zajęć w poszczególnych typach szkół na podstawie rozporządzenia w sprawie organizacji roku szkolnego

Typ szkoły	Rozpoczynanie zajęć dydaktyczno-wychowawczych	Zakończenie zajęć dydaktyczno-wychowawczych
szkoła podstawowa dla dzieci i młodzieży	pierwszy powszedni dzień września	najbliższy piątek po dniu 20 czerwca
- szkoła specjalna przysposabiająca do pracy - technikum - liceum ogólnokształcące dla młodzieży – z wyjątkiem terminu zakończenia zajęć w ostatnich klasach technikum i liceum	jeśli 1 września wypada w piątek lub sobotę, to zajęcia rozpoczynają się w najbliższy poniedziałek po 1 września	jeśli czwartek przed tym piątkiem jest dniem ustawowo wolnym od pracy, to zajęcia kończą się w środę przed tym czwartkiem

Typ szkoły	Rozpoczynanie zajęć dydaktyczno-wychowawczych	Zakończenie zajęć dydaktyczno-wychowawczych
ostatnie klasy technikum i liceum ogólnokształcące dla młodzieży	pierwszy powszedni dzień września jeśli 1 września wypada w piątek lub sobotę, to zajęcia rozpoczynają się w najbliższy poniedziałek po 1 września	ostatni piątek kwietnia
• BS I • szkoła policealna • szkoły dla dorosłych • BS II z wyjątkiem ostatniego semestru w: • liceum ogólnokształcącym dla dorosłych • BS II	pierwszy powszedni dzień września jeśli 1 września wypada w piątek lub sobotę, to zajęcia rozpoczynają się w najbliższy poniedziałek po 1 września	najbliższy piątek po dniu 20 czerwca jeśli czwartek przed tym piątkiem jest dniem ustawowo wolnym od pracy, to zajęcia kończą się w środę przed tym czwartkiem
	mogą rozpoczynać się w pierwszym powsze-dnim dniu lutego	ostatni piątek stycznia
ostatni semestr: • BS II • liceum ogólnokształcącego dla dorosłych	pierwszy powszedni dzień września jeśli 1 września wypada w piątek lub sobotę, to zajęcia rozpoczynają się w najbliższy poniedziałek po 1 września	ostatni piątek kwietnia
	mogą rozpoczynać się w pierwszym powsze-dnim dniu lutego	• najbliższy piątek po dniu 1 stycznia, • jeśli ten piątek wypada: – w dzień ustawowo wolny od pracy, to zajęcia kończą się w dzień poprzedzający, – 2 stycznia, to zajęcia kończą się w drugi piątek po 1 stycznia

Tabela 4. Terminy ferii i przerw świątecznych w poszczególnych typach szkół

Ferie i przerwy świąteczne	Termin
zimowa przerwa świąteczna	• od 23 grudnia do 31 grudnia lub • od 22 grudnia do 31 grudnia, jeżeli 22 grudnia wypada w poniedziałek
ferie zimowe	trwają dwa tygodnie w okresie od połowy stycznia do końca lutego* terminy rozpoczęcia i zakończenia dla poszczególnych województw ogłasza minister edukacji, nie później niż do końca czerwca każdego roku poprzedzającego o dwa lata rok, w którym będą trwały ferie zimowe * Dyrektorzy szkół specjalnych z internatem i dyrektorzy specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych, w porozumieniu z rodzicami i po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej, mogą połączyć zimową przerwę świąteczną z feriami zimowymi.
wiosenna przerwa świąteczna	• rozpoczyna się w czwartek poprzedzający święta • kończy w pierwszy wtorek po świątach
ferie letnie	• rozpoczynają się w następnym dniu po zakończeniu rocznych zajęć dydaktyczno-wychowawczych • kończą się 31 sierpnia

Dni wolne od zajęć

Zgodnie z § 5 ust. 1 r.o.r.sz. w szkole publicznej dyrektor może w danym roku szkolnym ustalić dni wolne od zajęć dydaktyczno-wychowawczych w wymiarze dla:

- szkół podstawowych – do 8 dni,
- liceów i techników – do 10 dni,
- BS I, BS II, szkół policealnych i centrów kształcenia zawodowego – do 6 dni,
- specjalnych szkół przysposabiających do pracy – do 4 dni.